

A könyvtárak fejlesztéséről

(A Szovjetunió Kommunista Pártja Központi Bizottságának határozata a könyvtárügy fejlesztéséről.)

A Szovjetunió Kommunista Pártja Központi Bizottsága megvizsgálta a szovjet könyvtárügy helyzetét, a könyvtáraknak a dolgozók kommunista nevelésében és a tudományos-műszaki fejlődés területén betöltött szerepét, és határozatot hozott fejlesztésükről, részletesen előírva a tennivalókat. Az alábbiakban a Pravda 1974. május 26-i számában megjelent kivonatot közöljük. (Fordította: TARR Lászlóné)

A határozat megállapítja, hogy az utóbbi években jelentős munka folyt az ország könyvtárügyének továbbfejlesztéséért, a lakosság könyvekkel való ellátása megjavításáért. A Szovjetunióban jelenleg összesen 3,3 milliárd kötetes állománnyal 360 000 könyvtár működik, s ezek több mint 180 millió olvasót szolgálnak ki.

A Szovjetunióban gyakorlatilag könyvtári ellátásban részesülnek a népgazdaság valamennyi ágazatának vállalatai és szervezetei (intézményei), minden lakott terület, minden család. Mindenütt bevezették a szabadpolcos rendszert, illetve az állomány szabad használatát. A könyvtárak alaposabban tanulmányozzák és tökéletesebben elégítik ki az olvasók igényeit. A lakosságra kiterjedő könyvellátás hatékonyságának jelentős emelkedéséhez hozzájárult a könyvtári hálózatnak az ország számos városában és járásában végrehajtott központosítása, ami lehetővé tette, hogy a könyvtárak erőfeszítéseiket és az anyagi tartalékokat egyesítsék, állományuk gyarapítására egységes eljárást alakítsanak ki.

A Szovjetunió Kommunista Pártjának Központi Bizottsága ugyanakkor megállapítja, hogy még sok könyvtár munkájának a színvonala, a lakosság könyvtári ellátottságának megszervezése nem teljes mértékben felel meg a szovjet nép kommunista nevelésének, a párt XXIV. kongresszusán meghatározott feladatoknak, nem elégítik ki megfelelő mértékben a dolgozók tudományos és kulturális igényeit. Nem ritka eset, hogy értékes könyvek hosszú ideig használatlanul hevernek a polcokon, nem jutnak el az olvasókhoz. A tudományos-műszaki és szakkönyvtárak állományának kihasználása alacsony. Az újonnan megjelent irodalomról nem elég aktív és céltudatos a tájékoztatás, kevés ajánló bibliográfiát és módszertani segédanyagot adnak ki a kommunista nevelés, a közigazdaság, a filozófia kérdéseiről, a Szovjetunió Kommunista Pártja történetéről, a tudományos-műszaki haladás problémáiról. A propagandában nem használják fel eléggé a sajtót, a rádiót és a televíziót. Sok esetben a könyvtártudomány területén folyó tudományos kutatások elvontak, az elvégzett kutatásokat nem követi konkrét javaslatok és ajánlások kidolgozása. Még mindig nem küszöbölték ki az állománygyarapításban mutatkozó hiányosságokat, gyakran előfordul, hogy a könyvtárakba olyan könyveket küldenek, amelyeket a kiskereskedelemben már nem lehet eladni.

A könyvek széleskörű és hatékonyabb használatát többek között az gátolja, hogy a könyvtárak több hatósághoz tartoznak, ezek egymástól elszigetelten dolgoznak, mint például az állománygyarapítás területén, ahol hiányzik az együttműködés. Tovább folyik a sok kiskönyvtár szervezése, megnyitása, mit sem törődve azzal, hogy tényleg szükség van-e ezekre, vagy sem. Nagyon sok műszaki és szakkönyvtár zárt körben működik, csupán a szakemberek szűk rétegét szolgálja ki. Nem alkalmazzák megfelelő módon a feldolgozás, a tudományos-műszaki információtárolás és visszakeresés modern módszereit és eszközeit. Több minisztérium és hivatal mindezülig nem biztosította a vezetésük alá tartozó könyvtárak összehangolt munkáját, ennek következtében a pénzüsszegek felhasználása nem racionális, munkájukban sok a párhuzamosság.

Mindezeket a hiányosságokat - állapítja meg a határozat - az idézte elő, hogy a szövetségi köztársaságok művelődésügyi, felsőoktatási és középfoku szakoktatási, valamint oktatásügyi minisztériumai, a Szovjetunió Minisztertanácsa mellett működő Állami Tudományos és Műszaki Bizottság, számos párt-, szovjet-, szakszervezeti, komszomol szerv nem vizsgálja meg elég alaposan a könyvtárak munkáját, nem gondoskodik megfelelően a könyvtárak anyagi-műszaki bázisának megszilárdításáról, a könyvtári dolgozók kiválasztásáról és képzéséről, valamint arról, hogy megfelelő életkörülményeket és lakásviszonyokat biztosítsanak számukra. A nagykönyvtárak jelentős többsége nincs felszerelve a gépesítés és az automatizálás modern eszközeivel, a központositott könyvtári szolgáltatások nem rendelkeznek megfelelő technikai felszerelésekkel, gépkocsikkal.

A Szovjetunió Kommunista Pártjának Központi Bizottsága kötelezi a szövetségi köztársaságok kommunista pártjai központi bizottságait, a kerületi, megyei, városi, járási pártbizottságokat, a szövetségi köztársaságok minisztertanácsait, a Szovjetunió Művelődésügyi Minisztériumát, a Szovjetunió Felső- és Középfoku Szakiskolák Minisztériumát, a Szovjetunió Oktatásügyi Minisztériumát, a Szovjetunió Minisztertanácsa mellett működő Állami Tudományos és Műszaki Bizottságot, a Szovjetunió Szakszervezeteinek Központi Tanácsát, a Szovjetunió Tudományos Akadémiáját és más hatóságokat, tegyék meg a megfelelő intézkedéseket, hogy gyökeresen javuljanak a könyvtárak lehetőségei, hogy a pártszervezetek valamint az ideológiai és tudományos tájékoztatási intézmények a dolgozók kommunista nevelésében fokozottabban támaszkodhassanak rájuk.

A határozat hangsúlyozza, hogy a könyvtárak legfontosabb felada a kommunista párt és a szovjet állam politikájának aktív propagálása, a hatalmas könyvgyűjtemények sokkal nagyobb mértékű felhasználása az új ember nevelésére és képzésére, a tudományos-műszaki haladás meggyorsítására. Feltétlenül ki kell szélesíteni a tudományos, műszaki és közművelődési könyvtárak tevékenységét a tudomány, a technika eredményei és a legjobb munkamódszerek terjesztésében, a népgazdaság szakembereinek operatív információ-ellátásában.

A szövetségi és autonóm köztársaságok minisztertanácsainak, a munkásküldöttek területi és megyei végrehajtó bizottságainak azt javasolják, hogy 1974-1980 között hajtsák végre az állami közművelődési könyvtárak központositását, szükség esetén összevonását, hogy hozzanak létre a város és a járás könyvtáraiból egységes rendszert, közös létszámkerettel és könyvállománnyal, központositott állománygyarapítással és feldolgozással. A Szovjetunió Művelődésügyi Minisztériumát megbízzák, hogy dolgozza ki

az állami közművelődési könyvtárak centralizálásának szabályzatát és a lakosság új rendszerű könyvtári kiszolgálására való áttérés metodikáját. Az átszervezéssel járó költségeket az állami költségvetésben a könyvtári hálózat fenntartására és fejlesztésére előirányzott összegekből kell biztosítani. Ugyanakkor a minisztériumok, hatóságok, a Szovjetunió Szakszervezeteinek Központi Tanácsa, figyelembe véve mind a tudományági, mind a tárcaközi centralizált rendszert, biztosítva azok pontosan meghatározott kölcsönviszonyát, kötelesek kidolgozni az irányításuk alá tartozó hálózat központosításával kapcsolatos intézkedéseket. A Szovjetunió Minisztertanácsa mellett működő Állami Tudományos és Műszaki Bizottságnak, a minisztertanácsnak és a hatóságoknak pedig növelni kell az össz-szövetségi, tudományági, köztársasági és területiális információs szervezetek és azok könyvtárainak szerepét, koordinálni kell az egységes felvilágosító állományok szervezésével összefüggő munkákat.

A Szovjetunió Kommunista Pártja Központi Bizottsága kötelezi a Szovjetunió Minisztertanácsa mellett működő Könyvkiadói, Nyomdai és Könyvkereskedői Állami Bizottságot, hogy tegyen megfelelő intézkedéseket a könyvtárak könyvellátásának javítására, biztosítsa, hogy a könyvkereskedések gyorsan kielégítsék a könyvtári igényeket az újonnan megjelent könyvekre, s úgy tervezzen, hogy a könyvtári könyvsorozatok olyan példányszámban jelenjenek meg, amelyek megfelelnek a közművelődési könyvtárak szükségleteinek; szervezze meg emellett valamennyi könyvtári kollektornál az újonnan beérkezett irodalom központi feldolgozását is. A Szovjetunió Állami Tervbizottságának azt javasolják, oldja meg, hogy a könyvtári kollektorok áruforgalmát csatolják a könyvkereskedelmi szervek kiskereskedelmi áruforgalmához.

A Központi Bizottság határozata kimondja, hogy a tudományos és a megyei könyvtárak könyvvállományának racionálisabb megszerzése érdekében az ország gazdasági körzeteinek megfelelően tároló könyvtárakat kell létrehozni, és tekintet nélkül a dokumentum megjelenési évére, a kevésbé használtakat ezekben kell tárolni. Valamennyi könyvtár, hatósági hovatartozásától függetlenül, köteles a kevésbé keresett irodalmat a tároló könyvtárnak átadni. Abban az esetben, ha az olvasó az ezekben a könyvtárakban elhelyezett dokumentumot igényli, azt a könyvtárközi kölcsönzés útján eredetiben, vagy kópiában meg kell kapnia.

A Központi Bizottság határozata javasolja, hogy a Szovjetunió Művelődésügyi Minisztériuma, a Szovjetunió Minisztertanácsa mellett működő Állami Tudományos és Műszaki Bizottság, a Szovjetunió Tudományos Akadémiájának Elnöksége és a Szovjetunió Felső- és Középfoku Szakiskolai Minisztériuma hat hónapon belül hagyja jóvá a tervezett össz-szövetségi hatáskörű tároló könyvtárak jegyzékét és e könyvtárak tevékenységével kapcsolatos szabályzatot.

A szövetségi köztársaságok minisztertanácsait megbízzák, hogy - a Szovjetunió Művelődésügyi Minisztériumával és a Szovjetunió Minisztertanácsa mellett működő Állami Tudományos és Műszaki Bizottsággal történt megegyezés alapján - jelöljék ki a köztársasági és megyei hatáskörű könyvtárakat.

A Szovjetunió Művelődésügyi Minisztériumára és a Szovjetunió Minisztertanácsa mellett működő Állami Tudományos és Műszaki Bizottságra az érdekeltektől hatóságokkal történt megegyezés után az a feladat vár, hogy dolgozza ki az ország könyvtárügyének fejlesztésével kapcsolatos legfonto-

sabb irányelveket, továbbá a könyvtárak, a hálózatok telepítésének egy-
séges alapelveit és a valamennyi hatóság irányítása alá tartozó könyvtárak
tevékenységét szabályozó irányelveket.

A könyvtárügy irányításának koordinálása céljából szükséges, hogy a
Szovjetunió Művelődésügyi Minisztériuma mellett hozzanak létre állami
tárcaközi bizottságot.

A Szovjetunió Kommunista Pártja Központi Bizottsága kötelezi a szö-
vetségi köztársaságok minisztertanácsait, a Szovjetunió Művelődésügyi Mi-
nisztériumát és a Szovjetunió Oktatásügyi Minisztériumát, hogy tegyék meg a
szükséges intézkedéseket a gyermekek és az ifjúság könyvtári
ellátásának megjavítására. A határozatban megállapítják, hogy 1974-1976
között be kell fejezni a köztársasági és a megyei gyermek- és ifjúsági könyv-
tárak létrehozásának munkálatait, valamint a járási központokban a gyermek-
könyvtárak megszervezését. A Szovjetunió Művelődésügyi Minisztériumának
javasolják, hogy biztosítsa a különböző hatóságok felügyelete alá tartozó
gyermek- és ifjúsági könyvtárak módszertani irányítását. Az irányítást úgy
végezzék, hogy a könyvtárak tevékenységükkel ténylegesen segítséget nyujt-
sanak az iskoláknak a serdülő nemzedék magasfoku kommunista erkölcsi
szellemben történő nevelésében, a hazaszeretetre, munkaszeretetre való
nevelésben, valamint az ismeretek megszerzésére való törekvésben.

A Szovjetunió Kommunista Pártja Központi Bizottsága számos minisz-
tériumnak és hatóságnak, továbbá a Szovjetunió Tudományos Akadémiájának
figyelmek felhívja arra, hogy biztosítani kell a könyvtártudomány és
bibliográfia területén folyó tudományos-kutató munka további fejlesztését
és a koordináció megszervezését. Fokozni kell az össz-szövetségi tudomá-
nyos módszertani központként működő könyvtárak szerepét, így az Állami
Lenin Könyvtárét és a Szovjetunió Tudományos-Műszaki Könyvtárát.

A rendszeres tapasztalatcsere kialakítása, valamint a könyvtárügy fej-
lesztésével kapcsolatos eredmények hatékonyabb terjesztése érdekében a
"Bibliotekar" c. folyóiratot, mint a Szovjetunió Művelődésügyi Minisztériu-
mának és az Oroszországi Szovjet Föderatív Szocialista Köztársaság Műve-
lődésügyi Minisztériumának sajtóorgánumát, össz-szövetségi folyóirattá
szervezzék át.

A párt-, a szovjet-, a szakszervezeti és a gazdasági szerveknek -
állapítja meg a továbbiakban a határozat - feltétlenül nagyobb figyelmet kell
fordítaniuk a káderek kiválasztására és képzésére, a könyvtárakat szak-
képzett dolgozókkal kell megerősíteni. Minden típusú könyvtár szá-
mára emelni kell a kádereképzés színvonalát, különös figyelmet kell fordítani
a felsőfoku képesítéssel rendelkező dolgozók számának növelésére, és meg
kell oldani a könyvtári képesítésen túl, szakirányú képzésüket. A Szovjetunió
Felső- és Középfoku Szakiskolai Minisztériumának, a Szovjetunió Oktatásügyi
Minisztériumának, valamint azoknak a minisztériumoknak és hatóságoknak,
melyek irányítása alá a felsőfoku és szakközépiskolák tartoznak, a javasol-
ják, hogy tegyenek intézkedéseket arra vonatkozóan, hogy a hallgatók, illetve
tanulók elsajátítsák a könyvtári-bibliográfiai alapismereteket.

A Szovjetunió Minisztertanácsa mellett működő Munka- és Bérügyi Állami Bizottságot, a Szovjetunió Pénzügyminisztériumát, a Szovjetunió Minisztertanácsa mellett működő Tudományos és Műszaki Bizottságot, a Szovjetunió Művelődésügyi Minisztériumát utasítják, hogy az olvasók ellátására fordított munka mennyisége alapján dolgozzák ki a könyvtárosok bér-kategóriákba sorolásának új rendszerét.

A Szovjetunió Kommunista Pártja Központi Bizottsága a szövetségi köztársaságok minisztertanácsait, a párt-, a szovjet-, és a szakszervezeti szerveket, a minisztériumokat és a hatóságokat arra kötelezi, hogy tegyék meg a megfelelő intézkedéseket a könyvtárak anyagi-műszaki bázisának további megszilárdítására, ezek tervszerű telepítésére. A szövetségi köztársaságok minisztertanácsainak, a minisztériumoknak és hatóságoknak megengedték, hogy szükség szerint a lakóházak földszintjein helyiségeket biztosítsanak a könyvtárak elhelyezése számára. Az ezzel járó költségeket a lakásépítési keret azon részéből kell fedezni, amelyet a kiskereskedelmi, a vendéglátóipari és a szolgáltató vállalatok létesítésére irányoztak elő.

Az Állami Tervbizottságot megbízzák, hogy az 1976-1980. évi népgazdasági terv kidolgozása során irányozzák elő a könyvtári berendezések, a gépi felszerelés és a másoló-sokszorosító berendezések gyártásának fokozását. A Szovjetunió Állami Építészeti Hivatalának és a Szovjetunió Művelődésügyi Minisztériumának javasolják, hogy 1974-1976-ban dolgozzanak ki új tipusterveket az ország különböző területein létesítendő könyvtári épületek számára.

Külföldi pedagógiai információs rendszerek

FELKAI Lászlóné

Az információs dilemma, az információk mennyiségi növekedése és bennük való tájékozódás igénye a pedagógia területén is jelentkezett. Az oktatásügy, a neveléstudomány elméleti szakemberei, a gyakorló pedagógusok és maguk a tanulók sem nélkülözhetik a tudomány új eredményeit. A tankönyvek nem képesek rugalmasan követni az egyes tudományszakokban bekövetkező változásokat, a pedagógus pedig nem szigetelheti el magát és munkáját attól a tevékenységtől, amelyet pedagógustársai másutt végeznek. Az iskolákat és iskolarendszereket arra ösztönzik és bátorítják, hogy ujitásokat, változtatásokat végezzenek a modern problémák korszerű megoldása és az új oktatási lehetőségek kiaknázása céljából. Ez az oka annak, hogy külföldön egymásután jöttek vagy jönnek létre a nemzetközi, nemzeti, sőt sok helyen az iskolai pedagógiai tájékoztatási szervezetek. Sok országban bevezették az információkeresés és felhasználás iskolai oktatását is. Ez azért is lényeges, mivel az oktatási folyamat elsősorban tájékoztatási folyamat, amely információk átadá-